

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва саноат вазирлиги

ПРЕСС-РЕЛИЗ

Урбанизация дастури: мақсад, вазифалар ва кутилаётган натижалар

15 февраль 2019 й.

Ўзбекистонда бешта устувор йўналиш бўйича Ҳаракатлар стратегиясини амалга ошириш доирасида жаҳон амалиётини ҳисобга олган ҳолда мамлакатда юқори иқтисодий ўсиш суръатларини таъминловчи янги инструментлар ва механизмлар янада кенгроқ қўлланилмоқда. Улар қаторига фаол давлат урбанизация сиёсатига ўтишни киритиш мумкин.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда шаҳарлар ривожланиши бўйича муайян ишлар амалга оширилди. Шаҳар аҳолисининг салмоғи 1991 йилдаги 40,3 фоиз ўрнига 2018 йилга келиб 50,6 фоизга ўсди. Бундай ўсиш суръатларига асосан маъмурий ўзгаришлар, яъни 2009 йилда мингга яқин қишлоқ аҳоли пунктларининг шаҳар поселкаларига айлантирилиши ҳисобига эришилди.

Шу билан бирга, урбанизация жараёнларида қатор номутаносибликлар кузатилмоқда:

- урбанизация даражаси бўйича мамлакатимизнинг жаҳонда тутган ўрни паст бўлиб, БМТ халқаро рейтинг кўрсаткичлари бўйича Ўзбекистон 2018 йилда ушбу йўналишда 233 мамлакат орасида 155-ўринни эгаллади. Ваҳоланки, бу соҳада дунёдаги ўртача кўрсаткич 55,3 фоиздир;

- охириги 10 йил мобайнида (2009-2018 йй.) мамлакатимизда урбанизация даражаси 51,7 фоиздан 50,6 фоизга камайди;

- 2012 йилдан ҳозирги кунга қадар шаҳарлар сони 119 тадан ошмади ва уларда 10,1 млн. киши истиқомат қилади. Уларнинг 24,2% Тошкент шаҳрида истиқомат қилади;

- кўпгина кичик шаҳарлар ва шаҳар поселкалари маъмурий усуллар орқали тузилган бўлиб, улар шаҳарсозлик талабларига тўла жавоб бермайди. Амалда аҳоли қишлоқ хўжалик меҳнати билан банд, уларнинг турмуш тарзи эса қишлоққа хосдир ва бошқалар.

Барқарор ривожланишни таъминлашнинг янги омили сифатида мавжуд номутаносибликлар ва тизимли муаммоларни бартараф этиш, урбанизация жараёнларини фаоллаштириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев ўзининг 2018 йил 28 декабрдаги Олий Мажлисга мурожаатномасида мамлакатимизда урбанизация даражасини 2030 йилгача 60 фоизга етказиш вазифасини стратегик мақсад сифатида белгилаб бердилар. Ушбу вазифани бажариш учун мамлакатда давлат томонидан урбанизацияни мақсадли тартибга солиш ва шаҳарларни комплекс ривожлантириш бўйича асосий йўналишлар ва комплекс чоратadbирларни кўзда тутувчи Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Урбанизация

жараёнларини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони 2019 йил 10 январда қабул қилинди.

Мазкур Фармонга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва саноат вазирлиги ҳузурида мамлакатимизда урбанизацияни тартибга солиш соҳасида ягона давлат сиёсатини амалга оширадиган Урбанизация агентлиги ташкил этилди.

Бугунги кунда урбанизация сиёсатини самарали қўллаш учун унинг аниқ механизмлари ва амалга ошириш йўллари ишлаб чиқилиши зарур. Бунда энг аввало, ушбу йўналишда янги меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни (“Ноқишлоқ хўжалик аҳамиятидаги ер участкаларини хусусийлаштириш тўғрисида”ги Қонун лойихаси) ишлаб чиқиш ҳамда Ер, Шаҳарсозлик, Уй-жой Кодекслари ва бошқа мавжуд қонун ҳужжатларига ўзгартиришлар киритиш орқали амалга оширилади.

Ер участкаларини хусусийлаштириш жараёнининг ижтимоий-сиёсий аҳамиятини ва ўзига хос мураккаблиklarини эътиборга олиб, бу жараёнларни тартибга солувчи меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳалари тегишли вазирлик ва идоралар мутахассисларидан иборат ишчи гуруҳ томонидан ишлаб чиқилмоқда ва улар ҳукумат томонидан қабул қилинишидан аввал умумхалқ муҳокамасига қўйиш кўзда тутилган.

БМТ прогноз ҳисоб-китобларига кўра, жаҳонда шаҳар аҳолисининг улуши 2018 йилдаги 55,3 фоиз ўрнига, 2030 йилга бориб 60,4 фоизга етади. Шаҳар аҳолисининг нисбатан юқори ўсиш суръатлари ривожланаётган мамлакатларда ҳам кузатилади. Мазкур мамлакатларда бу жараён асосан қишлоқ аҳолисининг шаҳарларга кўчиши ва шаҳар аҳолиси табиий ўсиши билан боғлиқ.

Урбанизация жараёнларини тартибга солиш бўйича жаҳон амалиётининг таҳлили ва ундан чиқадиган хулосалар шуни кўрсатадики, Япония, Корея Республикаси, Хитой, Сингапур, Ҳиндистон ва бошқа мамлакатларда аниқ мақсадга йўналтирилган урбанизация сиёсати фаол саноатлашув, шаҳарларни мажмуали ривожланишини рағбатлантириш, мавжуд салоҳиятдан самарали фойдаланиш, аҳоли турмуш шароитини изчил ошириб бориш, доимий ва барқарор иш ўринларини яратиш, ер ислохотларини амалга ошириш ва ер участкалари бозорини шакллантириш каби қатор чора-тадбирлар билан уйғунликда олиб борилган. Кўпгина мамлакатларда иқтисодий ўсиш ва ижтимоий тараққиётнинг муҳим омили бўлган урбанизациянинг барқарор ривожланиш тенденцияси кузатилмоқда.

Амалга оширилган тадқиқот натижалари шуни кўрсатадики, урбанизация даражасининг 1 фоизга ортиши аҳоли жон бошига ялпи ички маҳсулот кўрсаткичининг Хитойда 10 фоизга, Ҳиндистонда эса 13 фоизга ўсишини таъминлаган.